

GEK MET DIEREN!

Congres over de therapeutische werking van huisdieren in de psychiatrie op 12 juni 2007.
In Artis Congrescentrum, Plantage Middenlaan 23, Amsterdam.

Workshop beleid

Workshop *Huisdieren en psychiatrie: het beleid* onder leiding van Gee de Wilde.

In de workshop komen vragen aan de orde als: hoe kan het houden en toepassen van dieren in de psychiatrie gefaciliteerd worden? Welk onderzoek is er nodig? Wat zijn de voorwaarden van financiering, veiligheid en dierenwelzijn? Doel: platform oprichten dat vervolgvactiteiten gaat trekken.

- Agenda:
1. Rondje
 2. Verslag enquête door Floor Bakker
 3. Beleid
 4. Opleiding
 5. Onderzoek
 6. Financiering
 7. Platform

De Wilde leidt de workshop in met een verwijzing naar de lezing van Jan van Summeren, directeur Stichting ZorgDier Nederland. Van Summeren bepleit de noodzaak van onderzoek om in Nederland, net als in Amerika een groot succes te maken van de 'animal assisted activities' (AAA) en 'animal assisted therapies' (AAT). Wat moet worden georganiseerd om een verantwoorde en veilige toepassing van huisdieren in de zorg te bewerkstelligen? Wie moeten worden opgeleid en hoe moeten opleidingen er uit gaan zien?

1. Rondje

De Wilde vraagt wie in haar of zijn eigen praktijk in de GGZ ooit met dieren heeft gewerkt en of dit heeft geleid tot beleid.

Jos Blaas, RvB AMC de Meren, heeft als werkstudent op een onderzoeksbureau in de gezondheidszorg gewerkt, waar zijn collega de hond meenam naar het werk. Toen er vlooiën werden ontdekt is er een stringenter beleid gekomen. Blaas zegt dat het belangrijk is om de condities goed af te spreken en het personeel goed op te leiden. Hij wijst op de meerwaarde die vanochtend is genoemd.

Lucian Voet, equitherapeut Centrum GGZ Emergis, heeft equithérapie geïntroduceerd in Emergis. Deze therapie met paarden wordt door de directie gedoogd. Na een proef van een jaar zullen de psychiaters de kwaliteit evalueren.

Jodi vd Molen, adjunct-directeur van het CliëntenBelangenBureau De Hoofdzaak, constateert veel belangstelling voor onder ander therapie met paarden. Ze wijst ook op de effecten van behandeling met dolfijnen op kinderen met een autistische stoornis. Behandelingen worden nog niet door instellingen aangeboden. Cliënten die dergelijke zorg met een PGB inkopen zijn tevreden. Heeft nog niet tot beleid geleid. Initiatieven lopen spaak op regelgeving.

Carmen Espinoza, cliëntenraad AMC de Meren. Nadat een cliënte in de psychiatrisch therapeutische gemeenschap de Sluis allergisch bleek voor katten, moesten deze weg. Kwamen ook niet meer terug nadat de allergische dame was ontslagen. In de gemeenschap was een dierencommissie actief.

Nynke van Zwol, ondersteuner cliëntenraad AMC de Meren. In de intensieve en forensische psychiatrie strijdt de cliëntenraad al jaren om dieren binnen de kliniek te krijgen. Dat is jaren tegengehouden door het management op gronden van allergie en vogelgriep. Het nieuwe management staat er nu wel voor open. Maar dan ben je er nog niet.

Willem van Melle, tbs-kliniek Veldzicht, zegt dat er jarenlang met dieren wordt gewerkt om agressie te reguleren. In Veldzicht is er een dierenverblijf aanwezig. Paardentherapie is onderdeel van het beleid.

Annet de Waart, bestuurslid Dierenbescherming Amsterdam, krijgt veel klachten over verwaarlozing van dieren door mensen die zichzelf ook niet kunnen redden. Zij vindt dat hulpverleners niet alleen oog moeten hebben voor de cliënt, maar ook voor de dieren. Dierenbescherming Amsterdam geeft voorlichting aan de dierenpolitie.

Feike Dijkstra, maatschappelijk werkster woonzorgcentra Westerkwartier, heeft groen licht gevraagd om een project met dieren op te zetten. Er bleek geen beleid op te zijn. Zij pleit voor bundeling van initiatieven, die op bijvoorbeeld een website te vinden zijn. Men weet niet van elkaar waar men mee bezig is.

2. Verslag enquête over kennis en houding huisdieren in de psychiatrie door Floor Bakker

Floor Bakker, doctoraalstudent Universiteit van Amsterdam, heeft samen met *Mark Janssen* van onderzoeksbureau AdSearch een enquête gehouden onder de psychiatrische instellingen in Nederland naar kennis over en houding ten aanzien van huisdieren in de psychiatrie. In de modelregels van de GGZ zijn huisdieren verboden. In de praktijk worden ze soms wel toegestaan. Het wel of niet toestaan van huisdieren lijkt geen bewuste keuze. In instellingen waar huisdieren niet zijn toegestaan is hygiëne het belangrijkste argument. Wanneer iemand acuut wordt opgenomen, wordt soms niet gedacht aan de opvang van zijn of haar huisdier. Men is zich er van bewust dat dieren een positief effect hebben op patiënten, maar er is weinig van terug te vinden in het beleid. Bakker en Janssen trekken de voorlopige conclusie dat huisdieren in de psychiatrische instellingen ongewenst zijn, omdat ze lastig en niet hygiënisch zouden zijn. Zij pleiten voor het centraal stellen van de beleving van de cliënten en willen de discussie aanzwengelen.

3. Beleid

De Wilde: 'Hoe kan de discussie van de grond komen en hoe stimuleren we beleid, ervan uitgaande dat de zin ervan wordt ingezien?'

Lucian Voet, equitherapeut Centrum GGZ Emergis, heeft teambuildingsexperimenten met paarden gedaan. De werking van dieren laten ervaren bij het behandelteam kan mogelijk een ingang zijn om tot beleid te komen.

Nynke van Zwol, ondersteuner cliëntenraad AMC de Meren, steunt het standpunt van Voet: confrontatie als ingang.

Peter Kaat, cliëntenraad AMC de Meren, vindt dat je je niet alleen moet richten op beleidsmakers, maar ook moet zorgen dat de achterban het draagt: 'Je komt sterker over als je niet een eenpersoonsstandpunt verwoordt.'

Jos Blaas, RvB AMC de Meren, zegt dat ook de medewerkers van de organisatie het moeten dragen. Je moet een inhoudelijk goed verhaal hebben.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven, vraagt zich af hoe het zit met de verzorging van huisdieren tijdens crisisopnamen van cliënten? Je kunt op je crisiskaart vermelden wat je wilt dat

er met je huisdier gebeurt.

N. van Leeuwen, adviseur St. Bouwstenen voor Dierenbescherming, wijst op het belang van onderzoek bij instellingen in buiten- en binnenland die al dieren opnemen. Dat kan instellingen er toe bewegen om dieren op te nemen.

... , cliëntenraad AMC de Meren, stelt dat beleid begint met vaststellen van behoefte aan huisdieren in de instelling. Cliënten moeten behoefte zelf aangeven. Deze moet niet van bovenaf worden ingevuld.

Lucian Voet, equitherapeut Centrum GGZ Emergis, vervolgt dat beleid samen met de cliëntenraad moeten worden ingevoerd. Dan creëer je draagvlak.

... wijst erop dat er een omvorming in de zorg gaan de is. In het bestaande beleid wordt meer en meer de behoefte van de cliënt centraal gesteld (belevingsgerichte zorg). Je zou kunnen aanhaken op dit beleid.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven, zou kiezen voor 2-sporenbeleid: binnen de eigen instelling en aanhaken bestaand beleid.

Aarnout Melis, Ministerie van VWS, wijst erop dat er een modelreglement bestaat waar instellingen gebruik van kunnen maken. Hij vraagt zich af of je voor een nieuwe brancheregeling moet zijn? Melis ziet het belang in bij te dragen aan een protocol dat ruimhartiger is met betrekking tot het houden van dieren.

Peter Kaat, cliëntenraad AMC de Meren ziet een modelreglement als excuus om niets te ondernemen. Zo'n model bestaat uit verboden. Dat is geen beleid.

..., werkzaam in verpleeghuissector, zegt dat in de brancheorganisatie van verpleeghuizen nog weinig beleid ontwikkeld is op het houden van dieren. Als deze sector er minder problemen van maakt, houdt de GGZ minder gauw haar poot stijf.

Gee de Wilde stelt de vraag in welke mate de regelgeving belemmerend werkt.

Het Ministerie van VWS heeft geen beleid. Bij veel psychiatrische ziekenhuizen zijn er dieren op het terrein in afgezonderde gebouwtjes.

Het gaat over twee zaken: het houden van dieren in instellingen en het toepassen van dieren in therapie. Belangrijk om gescheiden te houden. Met betrekking tot het eerste zijn er praktische bezwaren in de woonomgeving: het onderhoud en het gescheiden houden van mensen die dieren houden en mensen die er niet van houden en er niet mee te maken willen hebben. Voor het onderhoud bestaat geen regelgeving. Bij het maken van beleid voor de instelling en brancheorganisatie moet iets gedaan worden met onderhoud.

Ingrid Ellinger, Oostvaarderskliniek. In de Oostvaarderkliniek zijn wel schildpadden en cavia's aanwezig, maar er is geen beleid op. Er is soms meer mogelijk dan is toegestaan. Er is te weinig informatie. Kun je bijvoorbeeld veranderen door de informatie van dit congres onderbouwd te brengen naar de hoofdbehandelaar.

Jos Blaas, RvB AMC de Meren: 'wat moet er met dieren gebeuren als iemand langdurig wordt opgenomen?' De directie moet toezicht houden. Personeel moet er in mee willen gaan.

..., verpleeghuissector, voegt toe dat het personeel niet zo maar kan roepen: 'hallo, hier hebben we niet voor geleerd.' De instelling moet het beleid eerst voor zichzelf duidelijk hebben. Dan pas kun je vragen van cliënten over het houden van dieren beantwoorden.

Gee de Wilde vraagt tips aan de zaal om bereidheid van het personeel te verkrijgen.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven is voorstander van het inzetten van dieren. Ze wijst er op dat het stress oplevert op onrustige afdelingen. Dat botst met het belang van de dieren.

Peter Kaat, cliëntenraad AMC de Meren, vindt dat we de bezwaren van de hulpverleners moeten

inventariseren. Als je de mogelijke nadelen van het werken met huisdieren weet, kun je ze pas overtuigen.

Ingrid Ellinger, Oostvaarderskliniek, vervolgt dat we ook op een rij moeten zetten wat er al gebeurt in Nederland. Dat kan mensen inspireren.

Debra Butram, Delta Society (VS) en AIUCA (Italië) vindt dat je ook op een rij moet zetten wat er in het buitenland gebeurt en kijken wat wel en niet functioneert. Er zijn zoveel aspecten waar je rekening mee moet houden en voor elk probleem bestaan er meerdere oplossingen. Ook de opleidingen in het onderzoek betrekken. Mogelijke problemen zijn overbelasting personeel, en of iemand die haar of zijn dier in de instelling heeft meegenomen een nieuw dier mag als het is overleden.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven, zegt dat dieren opgevangen zouden kunnen worden op een dierenboerderij door cliënten. Als een soort werkproject (in plaats van wasknijpers in elkaar zetten).

Lucian Voet, equitherapeut Centrum GGZ Emergis, ziet de crisiskaart als middel om te zorgen dat de dieren worden opgevangen als cliënt crisishulp nodig heeft.

Gee de Wilde stelt aan de orde dat ook een norm gevonden moet worden voor andere dan crisissituaties.

4. Opleiding

Er moet aandacht komen voor dieren binnen de opleidingen van hulpverleners en activiteitenbegeleiders.

Paul Duijsings, voorzitter St. ZorgDier, stelt dat geen enkele opleiding hier iets mee doet voordat instellingen met de behoefte naar buiten komen.

Reiner Ferwerda, onderzoeker Animal Sciences Group Wageningen, zegt dat dit deel is van de dierenverzorgingsopleidingen. Er kunnen op maat geneden cursussen worden aangeboden. Idee is mensen met dierverzorgingsopleiding in de GGZ te laten werken.

Floor Bakker, doctoraalstudent Universiteit van Amsterdam, meldt dat er in Nederland geen universitaire opleiding is die zich hiermee bezighoudt. Mensen in de dierenverzorging hebben dat niveau niet. *Bakker* vindt dat je wel psycholoog moet zijn om therapie met dieren te doen.

Lucia Voet nuanceert dit: zij heeft zelf een HBO-opleiding. De vereiste opleiding staat in verband met de doelen die worden beoogd.

Nynke van Zwol, ondersteuner cliëntenraad AMC de Meren, is postacademisch geschoold. Er is een hoop wildgroei van mensen die wel met dieren kunnen omgaan en dan therapie willen geven.

Debra Butram, Delta Society (VS) en AIUCA (Italië), brengt in dat in Italië na tien jaar discussie de eerste universitaire opleiding van de grond kwam, omdat er vanuit studenten vraag naar kwam. Mensen moeten blijven vragen.

5. Onderzoek

Welk onderzoek is er nodig?

Judith Redelijk, groepsleidster kinderpsychiatrie Breda, vindt dat je moet kijken naar de meerwaarde van dieren in de psychiatrie ten opzichte van andere therapievormen. Wat de meerwaarde is gezien de ethische en praktische moeilijkheden die mensen zien. Als de meerwaarde duidelijk is kun je de bezwaren wegnemen. Ook is onderzoek nodig naar de mening van personeel. Zij zijn vaak niet enthousiast.

Reiner Ferwerda, onderzoeker Animal Sciences Group Wageningen, wijst op de kosten die een dergelijk onderzoek met zich meebrengt. Er is een gedegen project nodig waarop je onderzoek loslaat. Je moet de verzekering zien mee te krijgen. Moet je het als stroming zien? Zoals Rogeriaans, antroposofisch etc.

6. Financiën

Gee de Wilde: hoe krijgen we de verzekeringen zover?

Nienke van Zwol, ondersteuner cliëntenraad AMC de Meren, noemt de gecertificeerde equithérapie.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven, noemt het voorbeeld van zorgboerderijen voor mensen met handicap of mensen die met justitie in aanraking zijn geweest.

Gee de Wilde: 'waarom is dat een succes?'

Mark Janssen, onderzoeksbureau AdSearch, heeft naar aanleiding van zijn onderzoek vijf aanbevelingen gedaan:

1. Grootschalig effectonderzoek
2. Onderzoek naar nog onbeantwoorde vragen
3. Kleinschalig praktijkonderzoek
4. Kleinschalig kwaliteitsonderzoek
5. Onderzoeksprogrammering

ZonMw zou dit laatste misschien op kunnen pakken in het programma Geestkracht.

Linda Gerth, programmasecretaris ZonMw, meldt dat het programma Geestkracht tot 2010 is vormgegeven. Zij krijgt ook opdracht van VWS. Voorbereidingen kunnen worden getroffen voor programma's vanaf 2011.

7. Platform

Melis (VWS), stelt voor dat het platform actief aan de slag gaat met de uitkomsten van deze dag en dat het de deelnemers van deze dag op de hoogte houdt.

Peter Kaat, cliëntenraad AMC de Meren, vindt dat je niet moet wachten tot alles uit en te na is onderzocht. Daarmee benadeel je cliënten die er nu veel voordeel bij kunnen hebben.

Annet de Waart, bestuurslid Dierenbescherming Amsterdam, wil NIET zo maar beginnen. Zij wijst op het gevaar dat straks de dieren het kind van de rekening worden.

Pascale Fuchs, secretaris St. Met Dieren Meer Mens, stelt voor dat het platform een lijst maakt van welke activiteiten wie op het moment doet. Kan als introductie op de website.

Debra Butram, Delta Society (VS) en AIUCA (Italië), geeft aan dat een voorwaarde voor deelname aan het platform moet zijn dat iemand dan ook actief deelneemt en tijd investeert.

Marleen Aalbers, cliëntenraad GGZ Eindhoven, meldt zich aan. Zij zou graag een lijst met namen en adressen zien zodat je contact kan opnemen als je wilt vragen hoe anderen het aanpakken bijvoorbeeld. Iedereen hoeft niet opnieuw het wiel uit te vinden.

Mark Janssen, onderzoeksbureau AdSearch, vertelt dat alle aanwezigen het verslag van de conferentie per e-mail krijgen opgestuurd.

Het platform moet ook onderzoeken hoe geld is aan te boren. Bijvoorbeeld waar hebben de projecten die al in ontwikkeling zijn hun financiers gevonden?

Diverse mensen geven zich op voor het platform. Binnen een half jaar moet het platform een feit zijn.

Verslag: Catja Cappon, 18 juni 2007